Baby Universe

Štrok, Elena

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Fine Arts / Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:215:000552

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-20**

Repository / Repozitorij:

Repository of the Academy of Fine Arts in Zagreb

Akademija likovnih umjetnosti
Sveučilište u Zagrebu
Diplomski sveučilišni studij Grafika

Elena Štrok

Baby Universe

Mentorica: red. prof. art Mirjana Vodopija
Komentorica: as. Iva Ćurić

Zagreb, svibanj 2021.

SAŽETAK / *SUMMARY*

Baby Universe rad je koji ujedinjuje likovne, glazbene i performativne elemente u hibridnu cjelinu. Tematika rada dotiče se shvaćanja arhetipova kroz razne sustave, bilo mitološke ili psihološke, a glavna pretpostavka od koje kreće radnja utemeljena je u jednoj znanstvenoj teoriji u sferi astrofizike. Oslanjajući se na tu teoriju, u mojoj priči propituje se moguće uništenje Svemira kao posljedice remećenja trenutnog energetskog poretka zbog težnje Sunca i Mjeseca (suprotnih arhetipova) da se ujednače i spoje u jedno. Saznavši za novu vijest, sedam planeta Sunčevog sustava jedne noći vode diskusiju o postavljenom problemu te otkrivaju svoje strahove, nade i poglede na i život i smrt. Nakon razrješenja radnje, krajnji ishod ostaje nepoznat.

Baby Universe je u svojoj formi *gesamtkunstwerk*, a osmišljen je, napravljen i izveden od strane jedne osobe, mene same.

Baby Universe is a work of art that combines visual, musical and performative elements into one hybrid whole. The theme of the work touches on the understanding of archetypes through various systems, either mythological or psychological, and the main assumption from which the action starts is based in a scientific theory in the field of astrophysics. The possible destruction of the Universe is questioned, as a consequence of the disturbance of the current energy order due to the tendency of the Sun and the Moon (opposite archetypes) to equalize and merge into one. Upon learning of the news one night, the seven planets of the solar system lead a discussion about the problem posed, revealing their fears, hopes, and general views on their own lives and deaths. Ultimately, there is an unexpected resolution, although the question of the next step of the outcome remains unanswered.

In technical terms, the work is a gesamtkunstwerk *thought of, made and executed by one person, myself.*

KLJUČNE RIJEČI:
Baby Universe, *gesamtkunstwerk*, igrokaz, performans, risografija, sitotisak, Sunce i Mjesec, život i smrt

KEYWORDS:
Baby Universe, gesamtkunstwerk, *play, performance, silkscreen, risography, the Sun and the Moon, life and death*

Transformacija je osoban čin, ali nije moguća bez plodnog tla okoline koje ju mora u neku ruku potaknuti i/ili prihvatiti. Zahvalna sam svima koji su podržali nastanak Baby Universe-a. Hvala prije svega mojoj divnoj obitelji na svoj njihovoj pomoći i beskompromisnoj vjeri u mene, hvala mojim divnim mentoricama Mirjani Vodopiji i Ivi Ćurić na podršci tijekom cijelog procesa, na svim druženjima i razgovorima koji su mi hranili ideje, hvala Ani Labudović što me primila u obitelj RISO i prijatelji, hvala Ani Sušac na lekturi teksta, Filipu Romcu za fotoaparatom, Ivanu Kovačeviću i njegovu ocu na pomoći oko sitotiska, hvala Goranu Latinoviću, vrsnom majstoru s metalom, Kreši Avaru na glazbenoj podršci, Robiju Fenrichu i Petri Sambolek na pomoći oko šivanja, hvala Danu Ibrahimoviću na posuđenoj pilici za metal, Lani Đurđek i Mari Noli na make-overu, Borni Galinoviću na glumačkim savjetima, hvala svim mojim prijateljima, mojoj velikoj produženoj obitelji i najvjernijoj publici koji su bili uz mene tijekom svih mojih kriza i uspjeha posljednjih godina. Velika ljubav!

SADRŽAJ

I. UVOD 11
II. OPIS RADA 13
III. BABY UNIVERSE TEKST 15
IV. KONCEPT I VIZUALNA SIMBOLIKA LIKOVA 23
I. GEA 23
II. MERKUR 24
III. SATURN 26
IV. MARS 28
V. VENERA 29
VI. JUPITER 30
VII. PLUTON 31
VIII. SUNCE, MJESEC I VAGA 33
V. CRNE RUPE, (ANTI)ČESTICE I OSTALO 34
VI. SCENA/INSTALACIJA 37
I. SITOTISAK 37
II. KONSTRUKCIJA 37
VII. KOSTIM, MASKA I SMRT 45
VIII. ZVUK BABY UNIVERSE-A 46
IX. INTERGALAKTIČKE NOVINE 49
I. RISOGRAFIJA 49
X. ODJECI DRUGIH UMJETNIKA 51
XI. ZAKLJUČAK 53
XII. LITERATURA 55
XIII. KRATKA BIOGRAFIJA 57

BABY UNIVERSE

prethodna stranica, prikaz 1: fotografija fanzina Baby Universe

I. UVOD

Promatranje života slično je lunjanju kroz tihu zimsku šumu obgrljenu mekanom, tek jedva nazrivom maglom. U njoj susrećemo likove koji pričaju o svojim dogodovštinama koje su se zbile prethodnih proljeća, ljeta i jeseni, na tom istom mjestu. Svaki od njih govori svoju priču, no šuma je ista; događaji su, objektivno, isti. Kao što kaže Joseph Campbell[1], svaka velika priča zapravo je jedna te ista priča ispričana kroz različite likove u različito vrijeme i na različit način. U konačnici, istina je u svojoj biti jednoznačna i nepromjenjiva. Ta šuma jednako tako može biti što god joj već zadamo da bude, ona je tek zajedničko polje događanja i djelovanja koje u sebi krije tišinu istovremene mogućnosti postojanja i nepostojanja. Ona može biti ocean, vaše dvorište, ili pak jedan kvadratni centimetar ljudske kože ili prostor Svemira.

Joseph Campbell u jednom od svojih intervjua[2] spominje kako zbog prirode kulturno-vremenskih postavki u kojima živimo, čovjek ne stiže više stvarati mitološke strukture i arhetipove, neophodne za razvoj pojedinaca. To naposljetku dovodi do njegovog zaključka da si možemo pomoći jedino tako da ponaosob stvorimo vlastiti mitološki prostor. Razmislimo li malo o ideji heroja, shvatit ćemo da potreba za njima nikad nije presahnula, već je s drevnih zidova i prašnjavih raspadajućih stranica knjiga prešla na blještave ekrane, bilo u obliku fiktivnih likova iz suvremenih bajki ili pak u obliku poimanja slavnih osoba (*celebrity*) i slično. Ideja idola nikad ne nestaje, jer mora postojati objekt komparacije pomoću kojeg možemo graditi vlastiti lik. Heroji i idoli utjelovljenje su ideala koje pojedina kultura drži najvišima, ideala postojanja[3]. Preneseno na današnjicu, vidljivo je kako je znanost također uvelike preuzela ulogu mitološkog prostora, što samim time mijenja i način na koji čovjek poima sebe. Tu misao dijeli i astrofizičar Joseph Silk, napominjući u poglavlju *Cosmologysts and their Myths* svoje knjige *Cosmic enigmas* sljedeće: "*U mnogim pogledima, Veliki prasak je suvremenim kozmolozima isto što su mitovi bili drevnim narodima.*[4]"

Baby Universe primjer je stvaranja vlastitog mitološkog prostora koji i meni samoj i gledatelju pruža mogućnost auto-refleksije. Nastao je kao težnja za integracijom dobro znanih arhetipova i likova u prostor u kojem ću moći lako govoriti o njima samima, a time ih i bolje shvatiti. Baziran je na drevnoj grčkoj i rimskoj mitologiji, a reference na druge mitologije i sustave neizbježne su, i štoviše, namjerne i poželjne. U poglavljima koja slijede izložit ću tekst *Baby Universe*-a i objasniti postupke idejnog, likovnog, tekstualnog i auditivnog procesa realizacije djela.

1 Joseph John Campbell (1904.-1987.), američki pisac, znanstvenik i sveučilišni profesor. Najpoznatiji je po svojim radovima na području mitologije i poredbene religije.
2 Joseph Campbell, Origins of Myth, epizoda 2
3 C. M. Bowra, Heroic Poetry, 1952, Macmillan & Co Ltd, London
4 Joseph Silk, Cosmic Enigmas, 1994., American Institute of Physics, str. 4

II. OPIS RADA

Baby Universe
Performans, trajanje 20 minuta
Nakon izvedbe u prostoru ostaje izložena instalacija sa zvukom

Baby Universe izvedbeni je rad koji se ostvaruje kroz više medija. Sastoji se od teksta (koji se izvodi, odnosno izgovara uživo), instalacije, zvuka, kostima i maske, jednog objekta i fanzina.

Tekst je pisan kao epska pjesma, a izvodi se u formi igrokaza te predstavlja dijalog između sedam planeta Sunčevog sustava u kojem svaki propituje vlastito postojanje i moguću smrt, što je posljedica zapleta navedenog u prologu teksta. Svih sedam planeta izvodim ja, mijenjajući pritom ton glasa i karakter lika svaki put kad uđem u pojedinu ulogu.

Instalacija koja je u službi scenografije, sastoji se od sedam tkanina na kojima su u tehnici sitotiska otisnuti motivi i ime pojedinog lika. Tkanine su postavljene na metalne konstrukcije u polukružnoj formaciji. Na gornjem dijelu svake od njih izrezan je ovalni otvor kako bih u njega mogla umetnuti lice kada tijekom izvedbe igram ulogu pojedinog lika. Od scenskih elemenata u radu se pojavljuje i objekt – vaga čija prisutnost označava početak radnje i predstavlja glavnog "krivca" za buduće potencijalne nedaće. Kostim i maska koji prate temu omogućuju transformaciju u novo, publici nepoznato biće nevezano uz moju osobnost.

Performans uključuje i autorsku glazbu te fanzin koji sadrži tekst performansa i ilustracije koje vizualno opisuju sadržaj rada. To su svojevrsne intergalaktičke novine koje prenose bitnu vijest o događaju koji se odvija u opisanoj noći.

Autorica sam svih elemenata rada što uključuje tekst predstave, istalaciju, objekt, glazbu, kostim i masku, a svaki pojedini podrobnije je opisan u daljenjem tekstu.

III. *BABY UNIVERSE* TEKST

Likovi: *Gea*
Merkur
Saturn
Mars
Venera
Jupiter
Pluton

PROLOG

Prolažahu dani, a Sunce i Mjesec ponovo izbivahu. Vrativši se nenadano, stvori se istog trena sumrak, pa nedugo potom njih dvoje odu na počinak. I čim su se uvjerili da ovo dvoje spava, čitav se skup planeta i razne druge materije Sunčevog sustava skupi oko tajnovitog novog predmeta što ga Sunce i Mjesec donesoše sa sobom ovoga puta. Po prvi puta ikad u povijesti za koju znaju, stvorena je Vaga. Načuli su planeti da se Sunce i Mjesec namjeravaju pomoću tog novog magičnog instrumenta mjeriti i mijenjati sve dok jednoga dana ne ostanu u ravnini, jednaki. Nagađanja su takva da bi taj čin mogao dovesti do anihilacije Sunca i Mjeseca jer bi se zbog prirode svojih uloga i potencija oni tada spojili i implodirali jedno u drugo. Neki misle da se oni time nadaju stvoriti takvu eksploziju da bi za posljedicu cijeli svemir mogao postati manji od prašine, stvarajući konačno jednu omnipotentnu crnu rupu iz koje bi tada bio realiziran novi svemir, *Baby Universe*. Neki su u strahu, neki u nevjerici.

No, poslušajmo što Merkur želi reći.

DIJALOG

Merkur:

Nisam mislio da do ovoga će doći,
Nisam još ni siguran da oni će to uopće moći.

Nova se neka matematika rađa
Što postade uzrokom ovih svađa.
Čini se nekako često baš na mlađak
Da doplovi tajna nam nova, k'o lađa.

Stojim tu oprezom i sumnjom naoružan,
Promislit' ovo pomno mislim da sam dužan,

A i vi dragi moji!

Venero i Geo, djeve naše vrijedne,
I Jupiter i Saturn i Mars i tkogod htjedne!

Zar svjesni smo karata danih nam, ne znam
Da možda nas čin taj odvede u bezdan
Jer plan što njih dvoje bez riječi tad skuje
Može bit' pod nam već rupu sad ruje

U svem' tom' ipak, očaj odbijam!
I novu nadu sad puštam da klija

Pa ne bi nam dragi naš gospar i djeva
Bez prethodne misli prosto pustili da sijeva!

Saturn:

Velike strasti pune su masti
Brzo će rasti, još brže pasti.

Mars:

Sve tu meni nešto jako podmuklo smrdi
I oni šute samo zato da netko od nas se ne rasrdi
Al' gledam ja već, ima vremena dugo,
Na tronu svom vatrenom on mi se rug'o
Pogledom smjelim koji tajnu krije
Koju nikako ne mogoh otkriti prije.

Venera:

Nervoza te snađe, sav si se užario
Pripazi ratniče, da ne bi se zapalio!
Štogod to bilo, jel' hir il' plan tajni
Ja mirišem uzrok je pelikan bajni.

Strašću inspiriran, u ekstazi, korača
I opijen ljubavlju mača se laća
Ne, to prepredenost sigurno ni
Al' s ciljem se spremnim čak lako i mri.

Saturn:

Velike strasti pune su masti
Brzo će rasti, još brže pasti.

Mars:

Pohotnice nestalna, kreštavoga smijeha
Zar nisi li svjesna velikosti grijeha,
Mogućeg sutra već stvarnim da bude,
Da hladno nas jadne na smrt tu osude?

Venera:

Al' takav je život i on nosi pivot
Nabujale vode koju strasti vode
Iskru u očima malo umiri
Nova mogućnost iz plana tog viri.

Velike strasti pune su masti
Brzo će rasti, raskošno cvasti.

Mars:

No, ta voda nosi, krši i raznosi!
Svoj ja život ne dam, već ću da ih poredam...

Jupiter:

Mirno sad s korakom, očaj po strani!
Bolji su, prijatelju, u glavi mi plani
Sunce, vrli drug nam u boju stari
Za naše će misli sigurno da mari.

Ljutnju otjeraj, strah si operi
I radije riječima bitku odaberi

Sumnje ja nemam, odigramo li pravo,
On počet će razmišljat' s drugim stavom

Ako pred tog dobro uskladimo misli.
Shvatit će jasno da u škripac smo ga stisli
I da nema druge, nego da se složi
Da njegov i Mjesečev plan se odloži.

Saturn:

Naivno zboriš, iznenađen sam blago,
No, nije da brinem i ne bih ti slag'o
Kad rek'o bih, cijela se farsa ta čini
Klimava i teško izvediva, ne brini.

Prije neg' težište ravninu nađe
Odustat će oni, zaboravit' sve to rađe,
Velike strasti pune su masti,
Brzo će rasti, još brže pasti.

Mars:

Ne znam i ne bih se pouzd'o rado,
U slučajni neuspjeh njihov ponad'o,
Nego da radije nađemo način
Za uništit' predmet taj da nas ne tlači!

Da silom probijemo štit što ga čuva
I u plamen bacimo, vjetar nek' duva!
Nek raspiri oganj da visoko gori
Pa pepel postane i više nas ne mori.

Saturn:

Dvostruka naivnost! Nesmotreno, glupo!
Zar vjeruješ uistinu da može se tupom
Snagom, na silu, predmet tako moćan
Slomit', ništavilom pustit' da kroči?

Ne, samo želje to su prazne i htijenja,
No ništa u stvari tvoja prijetnja ne mijenja

I dalje smatram da usporedno s tim
Plan postat će, ostat', ništa više no dim.

Moć bitna jest, ideja se važi,
No bitnije od svih tih istina il' laži
Dosljednost je čvrsta, upornost i rad,
A tu kvalitetu baš nema tko rad

Nek kaže tko što želi,
Što god vas veseli,
No skepsa je moja
Staroga kroja.

Jupiter:

Staroga kroja, pravo ti zboriš,
Al' vrijeme se mijenja, a ti malo stojiš!
Ničemu se danas više čudio ne bih
Pa zato i razmišljah s oprezom u sebi.

Kažem vam svima, najbolji bi bio
Naš utjecaj kad bi sakriven se zbio
Da percem zagladimo, a priđemo smjelo
Nek krije mekoća tajnovito djelo.

Gea:

Daleko odoste, drugovi moji,
Toliko vas se istine boji!
Niti ju poznamo potpunu, cijelu,
A već upogoniste cijelu ergelu.

Zaboravit' je lako sva prošla dobra
Mane odlučiste radije probrat',

Podsjetit' valja vas još jednom sad
Da Mjesec je nježna i ima nas rad,
Dar njen je vrijeme, i s tim u skladu,
Možemo živjeti u ljepšem radu

Da Sunce je topao, drag i plemenit,
On gori, isijava, ognjem bremenit,
Svjetlost mu sjajna, sve miluje spremno
Čak i vas daleke obasjava on revno.

Merkur:

Istinu zboriš, no subjektivnu znaj,
Mnoga se slijevaju dobra u tvoj kraj
Svima nam ovdje tako lako baš nije
Pa shvati kad nekima bijes malo vrije,

No isto, znaš dobro ti namjere moje,
Moj interes prost je i nije podvojen.
Cilj je rješenje dvojba, problema
Da svakom bi dobro, dilema da nema.

No, ipak ću priznat' u škripcu se ovom
Rješenje ne nazire laganim zovom.
Promislit' dubinski, utančine, tvrđe,
Moram, da nestane površnosti 'rđe.

Još malo mi vremena, drugovi, dajte
Nemojte naglit', racio 'majte!

Mars:

Ma kakvo sad vrijeme, ne vidiš li ti
Da na našoj strani već viška ga ni.
Akcija brza, instinkt mi govori
Poduzet se mora, jer jako me mori
Ova opasnost, i smest to ne mogu
s uma, izbacit' i umirit' nogu.

Venera:

Ha! Straha li, nevjere drhtave, pih!
Pogledajte bolje i vidjet' ćete svi.

Namjera njima je, sigurno, vidim
U svemiru drugom koji svima će se svidit'.
Raskoš, užitak bez premca i radost,
Toplina baš svima i vječna nam mladost.

Tolike brige, ne vidim zbog čega
Kad nadomak carstva smo prepunog svega
Dobara raznih bez čaša praznih.
Pustite da ključa ekstaza nadahnuća!

Merkur:

Zanijelo te malo i čini se meni
Da neutemeljeno spremna si krenit'
Tamo gdje želja tvoja te vuče,
No znanja tu nema, već samo je vruće.

Brzate svi, al' ne znam ja više
na vatre vam bijesne kako baciti kiše...

Pluton:

Dame mi drage, gospodo, sva mladost'!
Slušah vas kako u raspravu padost'
Trenutak vam ovaj donosim, sad,
Da kratko obustavim slobodan vaš pad.

Iznenađeni, vidim, od reda ste svi
Jer mišljaste da kod nas interesa ni,
Neptun i Uran i moja malenkost
Brige smo pustili davno nam bi dost'!

Jednu vam misao izložit' samo
Želim, pa utišajte malo žamor.

Prostranstva prepun, čudesa raznih
Krasota, strahota, pa i prostora praznih
Svemir, naš dom, takve tajne krije
Kakve itko ikad od vas vidio nije.

Svega već bješe i prvi puta nije
Moguća eksplozija koja prostor svije.
Većih je i dubljih zbilo već se stvari,
No u sjećanju to je samo onih starih.

Mnoge ideje čak smrt je snać stigla
Jer ubola ih vremena oštra je igla,
Znanja su drevna u zaborav o'šla
I nova vremena i stanja su došla.

Jedna istina je koja uvijek živi
Koja nikad neće niti može da se krivi:
Kad bit će tako, da ničeg ne bude
Opet i to ništa kriti će usude.

Nadam se da možda nekima će jasno
bit' što pričah sada, iako ne bje' glasno.

Shvaćanje besmisla, tu leži sloboda
Strah je majka grijeha, ne dajte se prodat'
Nit priviđat' važnost, snove lažne snit,
Nit esenciju djela da vaša mogu krit.
Tek u svitaj primirja, kad štit se svaki spusti,
Shvatit ćete skromno značaj i napustit'
Brigu i sumnju i vremena sidro,
Nastavit ravno, mirno i mudro!

Merkur:

Brzo, zora puče!
Svi u svoje kuće!

K R A J

IV. KONCEPT I VIZUALNA SIMBOLIKA LIKOVA

Kao što sami nazivi likova nagoviještaju, u radu koristim reference prije svega iz grčke i rimske mitologije, a uz to se oslanjam i na simboliku iz drugih mitoloških sustava, poput alkemije, tarota i astrologije. Iako navedeni sustavi nisu znanstveno općeprihvaćeni, smatram da je relevantno osloniti se na ideje o kojima progovaraju, a posebice njihove vizualno-simboličke jezike. *"Slike Tarota su arhetipske. Drugim riječima, izazivaju emocionalni odgovor na opaženu povezanost s mitom, legendom ili folklorom."*[5] Pošto su arhetipovi bitan dio koncepta, osvrnut ću se i na psihologiju, točnije Junga koji njihovo korijenje nalazi u nesvjesnom te smatra da nisu nužno ovisni o kulturno-vremenskim postavkama. *"Jedan od glavnih dokaza tome je gotovo univerzalna paralela između mitoloških motiva, koje sam, zbog njihove kvalitete kao iskonskih slika, nazvao arhetipovima."*[6]

Bitnim ističem i da ime Gea (Zemlja) preuzimam iz grčke, dok sva ostala imena planeta korijene vuku iz rimske mitologije. Držim da bi riječi Terra (rimska verzija) ili Zemlja (hrvatski prijevod) previše podsjećale na element zemlje, a željela sam da, kao i kod ostalih, prevlada određena doza uniformnosti shvaćanja lika primarno kao planetarnog tijela.

IV.I GEA

Prije početka postojanja nazirao se samo Kaos, iz čije amorfnosti nastanu prva dva božanska bića: Uran i Gea. Uran kao prapočelo muškog principa i predstavnik nebeskih sfera (grč. Ουρανός=nebo) i Gea kao pramajka sve materije. Njih su dvoje u jednom trenutku stvorili djecu dviju vrlo moćnih rasa, zvanih Divovi i Titani, što je dovelo do toga da se Uran poboji njihovih mogućnosti i snage, ni pod koju cijenu spreman da se odrekne svog trona. Iz tog razloga on ih zarobi u Tartaru, tamnici podzemlja, što Geu neizmjerno rastuži i razljuti. Ona tada sklopi dogovor s jednim od njih (Kronom, tj. Saturnom) da u osvit povoljnog trenutka svrgne Urana s vlasti. To mu i uspije, no Kron time na sebe primi kletvu svog oca da će morati snositi sličnu sudbinu.[7]

Nadovezujući se na arhetip pramajke/njegovateljice čije su stereotipne karakteristike *"(...) bilo kojeg instinkta ili poriva; sveg što je benigno, sveg što njeguje i održava, što potiče rast i plodnost."*[8], oblikovala sam lik Gee za potrebe ovog rada. Gea se u predstavi javlja tek na kratko pred kraj, ne želeći se ubacivati ikome u riječ niti se s ikime svađati, već svojom milom naravi podsjetiti na dobročinstvo i milost Sunca i Mjeseca. No, u svojoj blagosti i naivnosti zaboravlja da postoji toliko strana priče koliko i sudionika u njoj, te ne primjećuje jednostranost svog iskaza, filtriranog samo kroz vlastito iskustvo. Ona posjeduje majčinski instinkt zaštite i pomirbe, koji se očitava u njenom shvaćanju Sunca i Mjeseca kao darivateljima i čuvarima života, prema kojima se zbog toga i odnosi puna poštovanja, ne propitujući njihove motive ni ciljeve.

5 Cognita, Vol. 18, spring 2011, Honors Curriculum Program of Alcorn State University, Mississippi, str. 19 (Tarot, Archetypes and Storytelling, Ava L. Barrett, 2009)
6 C. G. Jung, the Archetypes and the Collective Unconscious, Second edition, 1968., Princeton University Press, str. 71
7 E. M. Berens, The Myths and Legends of Ancient Greece and Rome, 2009, MetalLibri, Amsterdam, str. 5
8 C. G. Jung, the Archetypes and the Collective Unconscious, Second edition, 1968., Princeton University Press, str. 90

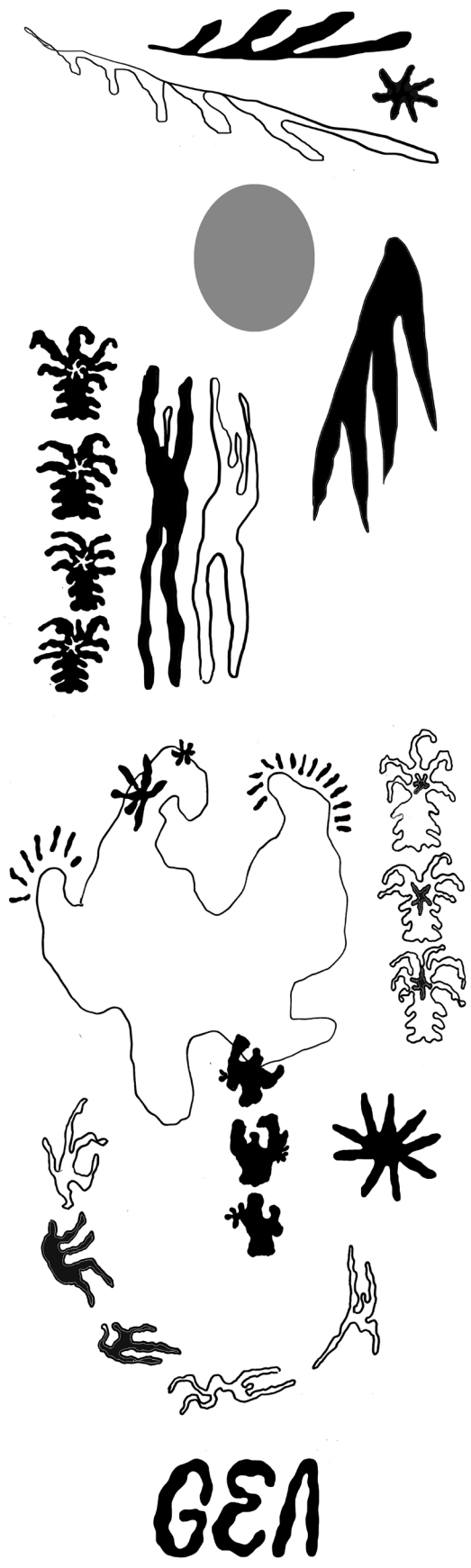

prikaz 2: skica za Geu

U vizualnom opisu Gee koristim se simbolima kaktusa, palmi, antropomorfnih figura, maslinovih grana i formi koje predstavljaju istovremeno i sunce i ideju cvijeta. Sunce/cvijet vrlo su česti simboli u mnogim kulturama od pradavnih vremena. U ovom ih slučaju koristim ih kao simbole plodnosti, prirode, ljepote, dana i svjetlosti. Maslinove grane simbol su mira, dok kaktus predstavlja otpornost, čvrstinu, ali i zaštitu i očuvanje, te se ponekad povezuje s kultom majke (kaktus također i cvjeta). Palme također predstavljaju simbol pobjede, mira i vječnog života. Antropomorfne figure prikazane su kako slave i lebde/plešu u prostoru koji povezuje njih i biljke, afirmirajući time njihovu jednaku važnost i međusobnu povezanost. Gea je njima svima izvorište i čuvarica.

IV.II MERKUR

Merkurova (tj. Hermesova) uloga u starogrčkoj mitologiji uloga je posrednika između svijeta živih i neživih i između svijeta ljudi i bogova. Mnoge su mu dodatne funkcije, poput zaštitnika trgovaca, putnika, cesta, stada, no čak i lopova. Poznat je i kao lik "trickster-a", svojevrsnog varalice-šaljivdžije, čije šale, koliko god znale biti neslane, uvijek sadržavaju dozu vrlo inteligentnog humora što ga često i spašava. Uz to, jedna od glavnih karakteristika mu je rječitost koja ga čini prirodnim diplomatom, a stari Grci su vjerovali da je on izumitelj alfabeta te zaslužan za uspostavljanje sustava prevođenja različitih jezika.

Kao glasnik bogova uživao je njihovu potporu, a posebno Apolona koji mu je i jednom prilikom darovao kaducej, jedan od glavnih mu zaštitnih znakova i alata. Kaducej je zlatni štap okrunjen krilima na dršku, štap sa sposobnošću da u ljubavi ujedini sva svađom razdvojena bića. Kako bi mu to pokazao na primjeru, Apolon baci štap između dvije zmije u borbi koje se istog trena prestanu boriti i ujedine se u ljubavnom zagrljaju

oko štapa, ostajući zauvijek vezane za njega.[9] U tom obliku kaducej je poznat i dan danas. Štap predstavlja moć, zmije mudrost, a krila odašiljanje. Tim darom Apolon je darivao Hermesa iz zahvalnosti na sedmožičanoj liri, prvoj takvoj ikad stvorenoj, koju mu je Hermes bio poklonio. Spomenula bih kako se simbolika isprepletenih zmija javlja također i u hinduističkom pojmu kundalinija, konceptu energije koja počiva u najnižoj čakri te nakon buđenja putuje spiralno do najviše čakre, spiritualno oslobađajući pojedinca.[10]

Karakter lika Merkura intelektualne je prirode, zasnovan na objektivnom razumu. On shvaća moguću opasnost apokalipse, ali i nemogućnost prave procjene situacije koja im je dana. Njegova uloga medijatora inače je vrlo uspješna, no u ovom kontekstu ne uspijeva umiriti valove straha i ljutnje, pa je njegova funkcija krnja, što ga pred kraj dovodi do praga odustajanja. Čak ga je i moć kaduceja u ovoj situaciji zamalo napustila. No ipak, zadnje riječi bivaju njegove, otkrivajući u sebi mogućnost vraćanja na pripadajuća i benefitna vrijednosna polja:

"Brzo, zora puče!
Svi u svoje kuće!"

Iz tog stiha jasno je da se Sunce probudilo, pa je zora istovremeno aluzija na moment iluminacije znanja povodom čega se svatko povlači u svoju 'kuću', područje vlastite vladavine. U astrološkom smislu, svaki planet ima svoju kuću u kojoj njegovi najpodobniji aspekti cvjetaju i dolaze do izražaja. Prema tome, zadnji stih također je i nagovještaj mogućeg pravilnog poslagivanja arhetipova, nestanak strahova i sumnji, što im Pluton i insinuira u stihovima neposredno prije. Istovremeno, Merkurove zadnje riječi su potvrda Sunca i Mjeseca kao vladajućih koncepata koji, konačno, imaju moć ujedinjenja svih ostalih podsegmenata postojanja.

Za potpuno razumijevanje temelja na kojima se bazira lik Merkura valja dodati komentar o njegovoj prirodi iz pogleda astrološkog shvaćanja arhetipova. *"Misao je merkurska funkcija. (...) posebice linearne i racionalne misli, ili onog što bi nazvali deduktivnom mišlju (...).* "[11] On pokušava skupiti čim više segmenata slagalice (informacija) i doći do stvaranja potpune slike kako bi mogao ispravno prosuditi i donijeti odluku. Sakupljanje znanja njegova je unutarnja težnja kojoj pristupa postupno i revno, ali bez spontanosti.

Crteži koji prikazuju Merkur moja su likovna interpretacija "misaonih funkcija" koje karakteriziraju njegov lik kroz izvedbu. Tako su u lijevom gornjem kutu platna prikazana vrata/portal s bijelim i crnim otvorom koji vode k dvojnoj prirodi spoznaje, onoj otkrivenoj i osvijetljenoj te onoj mračnoj i zatvorenoj, koju intelekt ne može opisati. Kroz tekst je vidljivo kako Merkur oscilira te u raspravi donosi zaključke koji rasvjetljuju problematiku, ali i priznaje da glavnom problemu ne nazire rješenje. Linearne forme predstavljaju frekvencije njegove misaone energije, a forme lukova predstavljaju magnete suprotnih polarnosti koji teže tome da se spoje i nadopune. Još jedan simbol koji se pojavljuje je ravna linija oko koje

9 E. M. Berens, The Myths and Legends of Ancient Greece and Rome, 2009, MεταlLibri, Amsterdam, str. 99
10 V. G. Rele, The Mysterious Kundalini,1931., D. B. Taraporevala, Sons & Co., Bombay, str. 30-40
11 Jeffrey Wolf Green, The Nature and Function of Mercury and Its Archetypal Role in Consciousness, transkripcija predavanja, http://schoolofevolutionaryastrology.com/school/wp-content/uploads/Mercury_Article.pdf

je obavijena zavijena linija, što služi kao simbol krnjeg kaduceja, jednog od Merkurovih glavnih i najmoćnijih alata. Iako taj alat nije u svojoj punoj moći, on predstavlja i jedan drugi simbol, a to je Asklepijev štap. Taj se simbol koristi i u suvremenoj medicini, a možemo ga vidjeti na bolničkim kolima. Ta poveznica zanimljiva je iz razloga što se Merkur zapravo trudi "izliječiti" svađu i pronaći rješenje, "lijek". *"Asklepijev štap simbolizira liječničko umijeće spajajući zmiju, koja svlačenjem svoje kože predstavlja simbol ponovnog rođenja i plodnosti, sa štapom, simbolom autoriteta pripisanom bogu medicine."* [12]

IV.III SATURN

Saturn, tj. Kron, taj je koji nakon Urana zauzima prijestolje glavnog božanstva Svemira. Sa sobom nosi kletvu bačenu od strane vlastitog oca, kojeg je svojevremeno svrgnuo s vlasti, a koja govori kako će zbog učinjenog djela on sam pretrpjeti jednaku sudbinu (njegov sin će jednom svrgnuti njega). Imajući to na umu, Saturn odluči spriječiti nadolazeću sudbinu na način da pojede sedmero svoje djece koju je stvorio s božicom Reom. Jedno od te djece bio je i Jupiter, tj. Zeus. U trenutku kada je Saturn odlučio pojesti svoju djecu, njegova žena na Jupiterovo mjesto podmetne kamen, a sina potom pošalje na sigurno mjesto.

Kada dovoljno sazri, on se odluči suprotstaviti vlastitom ocu i izazvati ga. Jedna od pomagačica bila mu je božica Metis koja Saturnu podmetne napitak od kojeg on povrati preostalo šestero Jupiterove braće koju je bio pojeo. Oni, uz pomoć mnogih drugih Saturnovih protivnika, uključujući Divove i neke Titane, uz veliku muku uspiju svrgnuti Saturna postavivši na njegovo mjesto Jupitera. Saturna tada dočeka progonstvo, i tu dolazi do rimskog adenduma mitu. Prema Rimljanima, Saturn je tada izbjegao do kralja Janusa koji je s njime podijelio svoj tron. To je dovelo

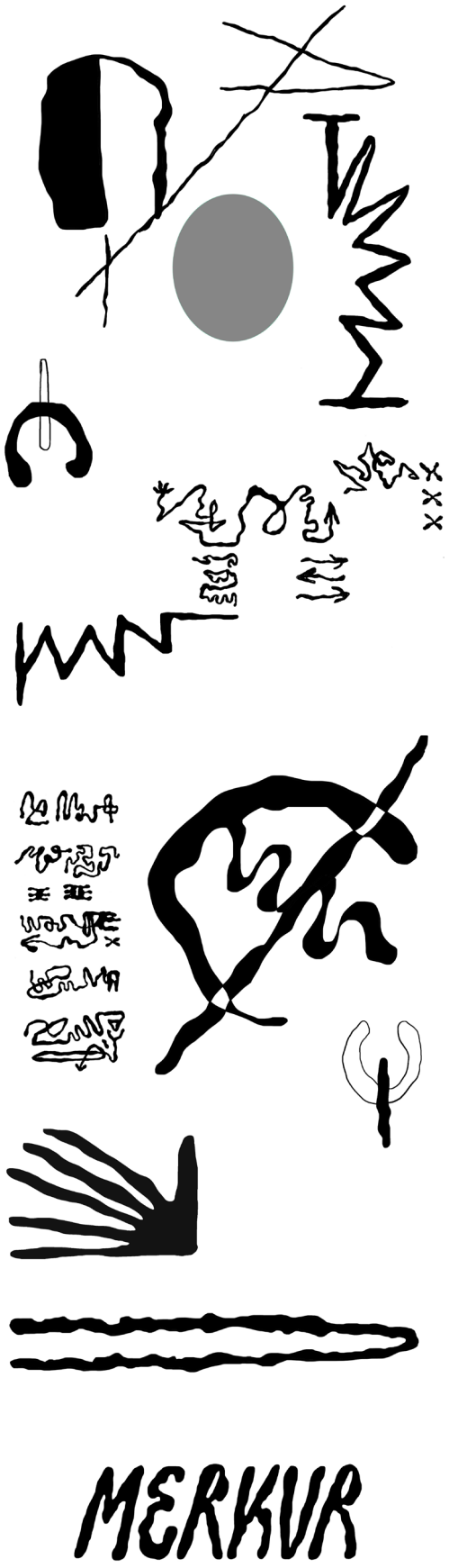

prikaz 3: skica za Merkur

12 https://en.wikipedia.org/wiki/Rod_of_Asclepius

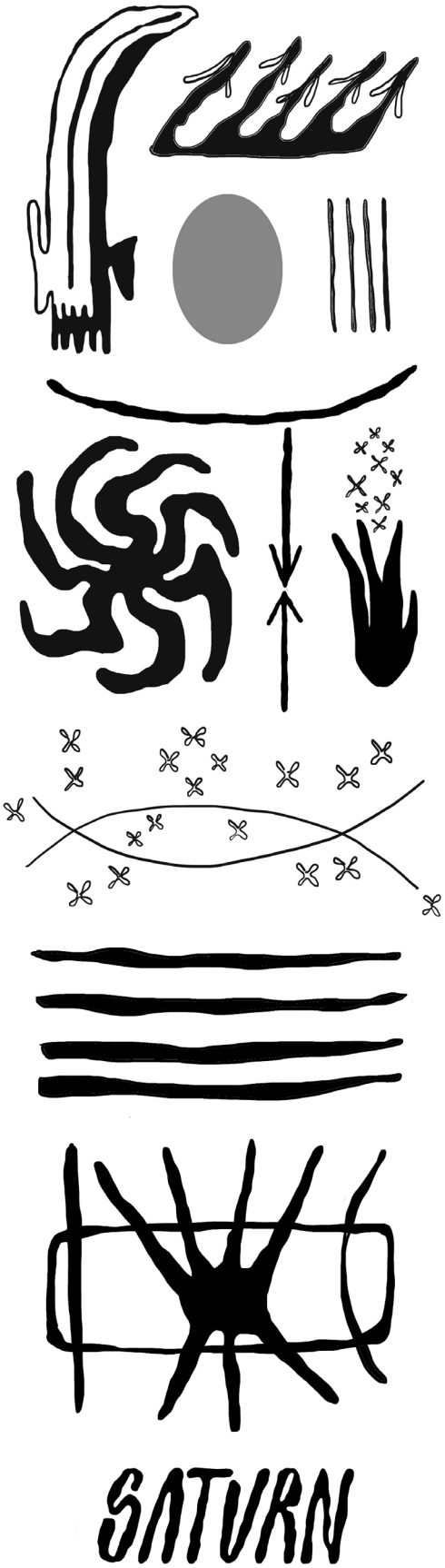

prikaz 4: skica za Saturn

do uspostave zlatnog doba njegove vladavine, pošto se Saturnu nadodala funkcija boga obilja i agrikulture. Obično se prikazivao s kosom u jednoj i klasom žita u drugoj ruci.

Za razumijevanje arhetipa na kojem je baziran lik Saturna u tekstu, bitan je još jedan arhetip predstavljen u tradiciji tarota pod nazivom 'Hermit' ili 'Pustinjak'[13]. Simbolika Pustinjaka, prikazana vizualno na pripadajućoj tarot karti, također je očigledno povezana s likom mitološkog Saturna, no značenje mu je prošireno. Pustinjak je svojevrstan prognanik, bilo tuđom ili vlastitom voljom, i samoća, čijim velom se pretežito obavija, donosi mu i mnoga dobra kao i poteškoće. Iako posjeduje mnoga znanja, ne dijeli ih olako, niti smatra da je do njih lako doći, već da se svatko za to treba dobrano namučiti i odricati mnogih ugodnosti. Svjetiljka koju nosi u ruci osvjetljava mu put, no samo njegov i u bliskoj udaljenosti. Saturnov karakter ocrtava sve spomenuto i opisuje ga kao nepopravljivog skeptika. No, valja ne zaboraviti, njegovo vrelo znanja i iskustva uistinu su bogati. Saturn je staroga kova, i on to niti misli niti želi mijenjati, već naprotiv, jako poštuje vlastito znanje.

Za Saturna sam, između ostalog, odlučila iskoristiti vizualnu simboliku koja ga povezuje s poljodjelstvom - srp/sablju, žito, kukuruz, polje, mlin. Poljodjelstvo je vrlo drevna i zahtjevna djelatnost koja podrazumijeva mnogo rada i discipline, što su vrijednosti kojih se stari Saturn čvrsto drži kao najuzvišenijih. One i jesu bitne, ali možda ne u toliko hladnom i oštrom smislu. Svojim riječima u epu Saturn reže kao sabljom i trudi se ukazati svima na te stare vrijednosti koje cijeni, ne otvarajući um šire od toga. Tu zatvorenu energiju predstavljaju dvije strelice koje su usmjerene jedna prema drugoj, zbog čega se konačno i sudaraju. Dva velika ukrižena luka predstavljaju spajanje neba i zemlje u dolini u kojoj se sadi sjeme kukuruza, simbolizirano malenim formama "x".

13 https://semelexerri.co.uk/wp-content/uploads/2013/03/thoth-hermit.jpg

Kukuruz je također stara, ali vrlo raširena kultura koja predstavlja hranu i siromaha i bogataša, hranu za sve slojeve društva, ali i hranu za životinje. Osim toga, na dnu je simbol koji predstavlja svjetiljku koja osvjetljava put, iako je malo oslabljena zbog dvije linije koje se nalaze na svakoj strani. Taj simbol preuzimam iz ranije spomenute tarot karte "Pustinjaka" gdje se svjetiljka pojavljuje u ruci starca koji sam korača nepreglednim planinama i poljima.

IV.IV MARS

Lik Marsa baziran je na ustaljenom stereotipu nemilosrdnog ratnika-snagatora, naglog i vatrenog. Tu nema previše iznenađenja, isto kao i u mitološkom smislu gdje također predstavlja božanstvo zaštitnika rata i umijeća ratovanja. Moj prikaz ovog lika je jednostavan: onaj koji svoju moć uzdiže i vidi najvećom, taj upravo zbog nje može biti i najslabijim. Čim se ta moć dovede u pitanje, zajedno s njegovom egzistencijom, u Marsu se posljedično pojavljuju paranoja i panika koje kao posljedicu imaju njegovo rasipanje ljutnje na svoje sugovornike. Mars svaljuje odgovornost za novonastale nedaće najviše na objekt vage, poistovjećujući ideju protivnika s njome pa se sukladno tome i želi boriti protiv nje na najizravniji fizički način. Instinktivna mu je reakcija želja za njenim uništenjem, korištenjem čiste snage kao svog najmoćnijeg alata. No, vaga je u konačnici ipak samo ideja, a ideje se teško uništavaju suhom silom.

Kao što mu Saturn odgovara u jednom dijelu:

> "Zar vjeruješ, uistinu, da može se tupom
> Snagom, na silu, predmet tako moćan
> Slomit', ništavilom pustiti da kroči?
>
> Ne, samo želje to su prazne i htijenja."

No, nijedan arhetip nije jednoznačan, pa tako ni ovaj, koliko god blizu tome bio. Vatrena sila nije nužno samo destruktivna, već s psihološke strane može predstavljati i neposrednost ljudskog postojanja oslobođenog ekscesivnih emocija i razmišljanja, puštenog da uživa u vlastitoj neposrednosti i jednostavnosti.

Mars je predstavljen jednom bodljikavom i, poprilično stereotipno, vatrenom energijom. Gornji dio crteža apstrahirani je prikaz zmaja, koji nosi dvostruku simboliku. U zapadnjačkom smislu on predstavlja vlastiti ego i osjećaj samovažnosti, pompoznost i agresiju, želju da se pokori protivnika i da se ojača osjećaj samovrijednosti i nadmoći. U istočnjačkom smislu (govorim poglavito o Kini)[14] zmaj predstavlja mudrost, snagu i skriveno znanje te se kao vrhovni simbol koristio u doba kineskih careva, koji su se nazivali "sinovima zmajeva". U oba slučaja zmaj predstavlja moć, samo je pitanje kako ju pojedinac shvaća.

Gledajući dalje, pojavljuje se simbol stupa koji isijava na jednu stranu, otkrivajući tri figure koje ga stvaraju. Forme ispod njega su bodljikave strukture i vatra koja plamsa pod utjecajem vjetra, kao što kroz raspravu u epu i sam lik Marsa sve više

14 Sabaramuwa University Journal, Svezak 9, broj 1; Prosinac 2010, pp 65-80, Dharma Keerthi Sri Ranjan D.G. and Zhou Chang C., The Chinese Dragon Concept as a Spiritual Force of the Masses

prikaz 5: skica za Mars

plamti. Oko ognja su i plamičci koji se javljaju zbog njegove uzburkanosti.

IV.V VENERA

Venera, tj Afrodita, božica je rođena iz morske pjene, a za njezino začeće postoje dvije teorije. Jedna od njih je teorija Zeusa i morske nimfe Dione, a druga da je nastala kada je u trenutku borbe između Krona i Urana, Uranova krv prolivena u more. U svakom slučaju, arhetip Venere je svima i više nego dobro poznat i zauzima vrlo čvrsto i određeno mjesto u popularnoj kulturi. Venera je poznata kao zaštitnica i ljubiteljica ljepote, gracioznosti i strasti. Nadovezujući se na sve što o njoj znamo, lik Venere predstavlja hedonistički pristup životu bez promišljanja o posljedicama i vjeru u njoj najpoželjniji konačan ishod situacije u kojoj se nalazi. Ona vjeruje da se u konačnici sve prilagođava njezinim željama, što je produkt njezine samosvjesnosti o vlastitoj ljepoti i moći kojom jednostavno upravlja drugima.

Kao najveći protivnik javlja joj se Mars kojega zapravo najviše razjaruje njena samouvjerenost u sebe i svoju moć. Ona vjeruje da se u priči o sjedinjavanju Mjeseca i Sunca radi zapravo o sjedinjavanju njihovih strasti, što, kao njen najveći ideal, ne može uroditi plodom nečega što je njoj nepoželjno. Iz tog egocentričnog pogleda, ona zaključuje o da bi ishod trebao biti onakvim kakav ona vjeruje da treba biti, slijedeći vlastitu logiku koja, konačno, nije utemeljena ni u ičem racionalnom.

Iako poprilično sebična u svojim uvjerenjima, ona također predstavlja i znanje o uživanju u životu, o dobrom ukusu i o moći, strasti koju nipošto ne smijemo degradirati, što često biva slučaj. Uživati u životu ne znači prepustiti se bezumnom hedonizmu, već u njemu pronaći odmjerenost. Znanje je to koje bi svima trebalo biti jedno od esencijalnih.

Veneru povezujem sa simbolom školjke iz više razloga. Prije svega, prema jednoj od mitskih ideja, ona je nastala iz morske pjene, a školjke također nastaju posredstvom morskih struja i valova. Također, školjke predstavljaju i svojevrsnu drevnu "valutu" kako je poznato da su se koristile kao jedinica u sustavu razmjene dobara[15], a lik Venere je u ovom slučaju zapravo vrlo materijalno orijentiran. Na vizualnom prikazu njenog lika nalazi se i simbol zvijezde Danice (Venera), a pored nje jedan od dva prikaza meduzastih gracija koje plivaju u prostoru. One predstavljaju ljepotu i lakoću, no na njih se vrlo lako možemo i opeći. Simbol palme se pojavljuje i ovdje, no njegov korijen zapravo izlazi iz vode, a ne iz zemlje, što znači da Venerina ideja trijumfa i vječnog života zapravo nije izgrađena na čvrstim temeljima. S druge strane, ovdje je i simbol kaleža koji izlazi iz vode, aludirajući na to da je glavni kriterij u Venerinom svijetu emotivno-čulne prirode, a simbol mjeseca predstavlja simbol promjenjivosti dok je kapljica tekući element, bilo vina, vode ili krvi.

IV.VI JUPITER

Priče o Zeusu, znanom i pod imenom Jupiter, također su vrlo poznate široj u suvremenoj kulturi. Vladar ljudi i Olimpa, svijeta bogova, on predstavlja oličenje inteligentne snage i mudrog upravitelja, a krasi ga plemenitost odmjerenog vladara. Kao što je Uran i predvidio, on svrgne svog oca Krona (Saturna) i tako postane vladarom.[16] U astrološkom pogledu, Jupiter je povoljan planet koji donosi sreću u onim sferama života u kojima je pojedincu pozicioniran na natalnoj karti koja prikazuje položaj planeta tijekom rođenja osobe.[17]

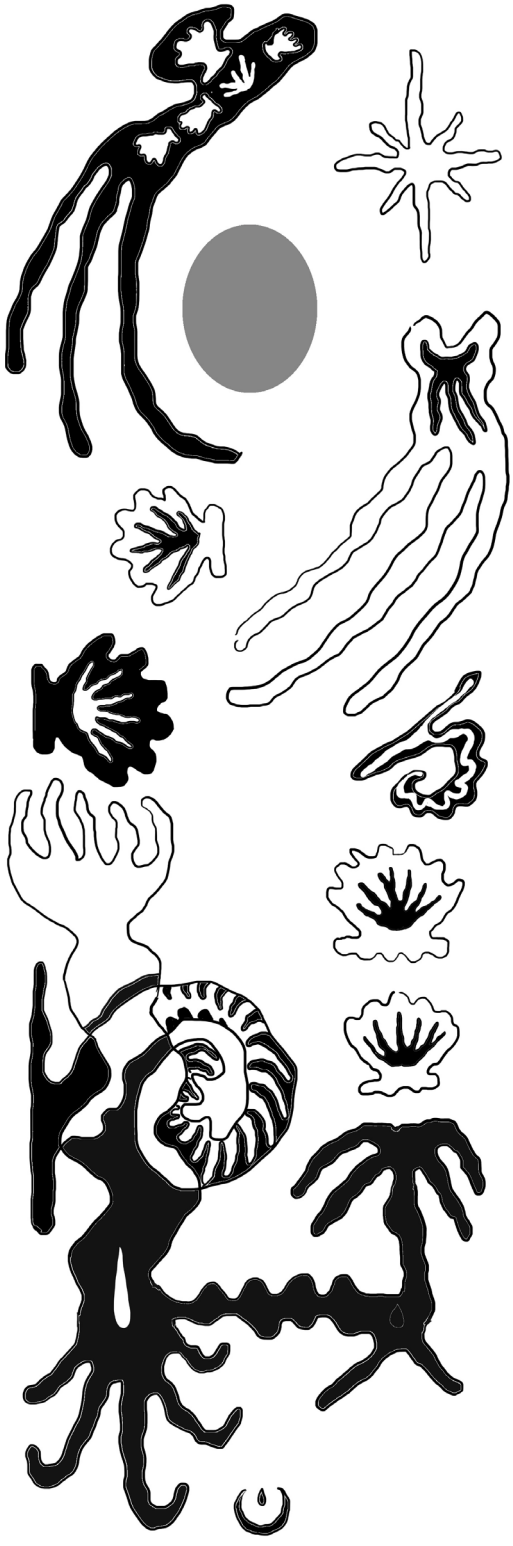

prikaz 6: skica za Veneru

15 Pei-yi Guo, From Currency to Agency: Shell Money in Contemporary Langalanga, Solomon Islands, 2006., Assistant Research Fellow, Institute of Ethnology, Academia Sinica, Taiwan
16 E. M. Berens, The Myths and Legends of Ancient Greece and Rome, 2009, MetalLibri, Amsterdam, str. 17
17 S. Arroyo, Exploring Jupiter - The Astrological Key To Progress, Prosperity & Potential, 1996., CRCS Publications, Sebastopol, CA

Kako je Jupiter predstavljen s tolikom važnošću, poprilično je jasna prijetnja egocentrizma i narcisoidnosti koja može nastati uslijed prevelikog uživanja u osobnoj važnosti i moći. To je onaj nepogodan aspekt karaktera Jupitera, čija naznaka se osjeća u njegovim riječima i razmišljanju u tekstu. Smatrajući svoju moć praktički nepobjedivom, on svoju važnost poistovjećuje sa Sunčevom, te je, štoviše, uvjeren da vrlo lako može djelovati na njega i usmjeriti Sunčeve postupke onako kako njemu odgovara. Jedan od razloga njegove samouvjerenosti je i činjenica njegove pobjede nad Saturnom. Mars, jedini kojeg bi još mogao smatrati stvarnom prijetnjom, njegov je sin koji, iako snažan, ne posjeduje očevu diplomatsko-stratešku i intelektualnu moć. Iz Jupiterovih ideja vidljiva je i njegova blago podmukla narav zbog koje i smatra da neopaženo može utjecati na Sunčeve odluke i razmišljanja.

Jupiterov glavni alat su strijele, koje on odašilje u raznim smjerovima s uvjerenjem da će uspjeti pogoditi sve mete. Ta je vizualna simbolika korištena i na pripadajućem crtežu na tkanini koja predstavlja Jupitera. Kao ratnik, i on njeguje element vatre, no njegova je šuplja i praznija od Marsove te je sakupljena u par malih plamena, kako je i vidljivo na prikazu. Ti plamičci neće uspjeti izroditi nekom velikom, moćnom vatrom jer je Jupiter u ovom slučaju podmukao i kukavica, iako se trudi to prikriti. Njega karakterizira i prikaz rogate utvare u dnu koja promatra svinuti stup iz kojeg proizlaze dva mala, prazna plamena. Autoritet mu je zapravo dosta krhak, koliko god se on trudio da izgleda drugačije.

IV.VII PLUTON

Zanimljivo je kako se s vremenom odvila određena metamorfoza imidža Plutona (tj. Hada). Kao bog podzemlja koji čuva prostore kamo različite duše dolaze nakon smrti, prirodno je da nije baš uživao najveću popularnost u starih Grka, a kasnije ni Rimljana. No, imajući na umu da su ga se prvotno u Grčkoj ljudi strašno bojali i zazirali od njega, vrijedi znati da se Hadova reputacija poboljšala u trenutku kad su se koncepti njihove mitologije krenuli širiti okolnim prostorima, točnije Egiptom. On je tada postao bog koji, ovisno o zaslugama, pruža dobrodošlicu mrtvim dušama u svoje carstvo. Duše koje su vodile nemoralan život bile su poslane u drugi dio kraljevstva, svojevrsni pakao, gdje su ispaštale zbog svojih grijeha.

Pluton je Jupiterov brat koji vlada umrlim dijelom svijeta, “tamnom materijom”. Iako prema tome ne bi trebao biti najstariji, ipak ga kreiram kao najdrevnijeg lika. Zasigurno, život sa smrću nosi svojevrsnu mudrost koju je ostalim bogovima teško razumjeti. Kao lik, Pluton je smiren i krasi ga mudrost duboka poput Svemira. Primjetivši kako su se ostali akteri rasprave pogubili i ušli u svađe, Pluton na kraju odluči ući u raspravu kao deus ex machina i donijeti na stol mudrost koja možda omogući ostalim planetima da shvate pravu bit čina Sunca i Mjeseca te tiho znanje koje je u samoj esenciji Svemira. Iako je Pluton muškog roda, pri stvaranju lika htjela sam ga održati što više androgenim te se stoga u tekstu ne otkriva spol lika.

Glavna misao koju Pluton predstavlja spajanje je dvojnosti i rađanje/zaustavljanje vremena. To je prikazano vizualno na crtežu, počevši od vrha, kroz: element dvaju

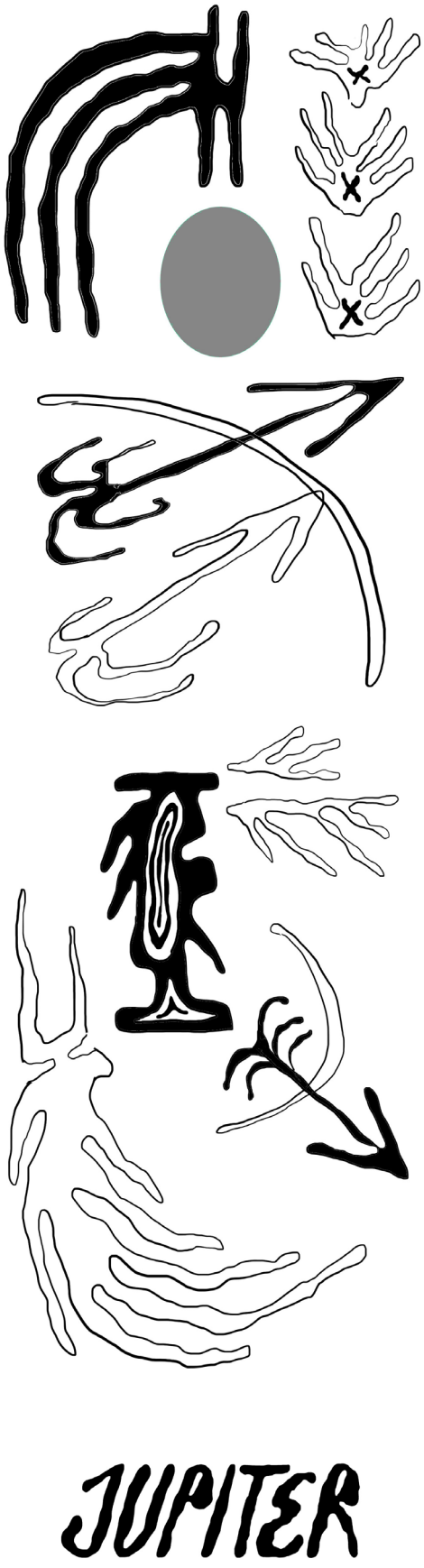

prikaz 7: skica za Jupiter

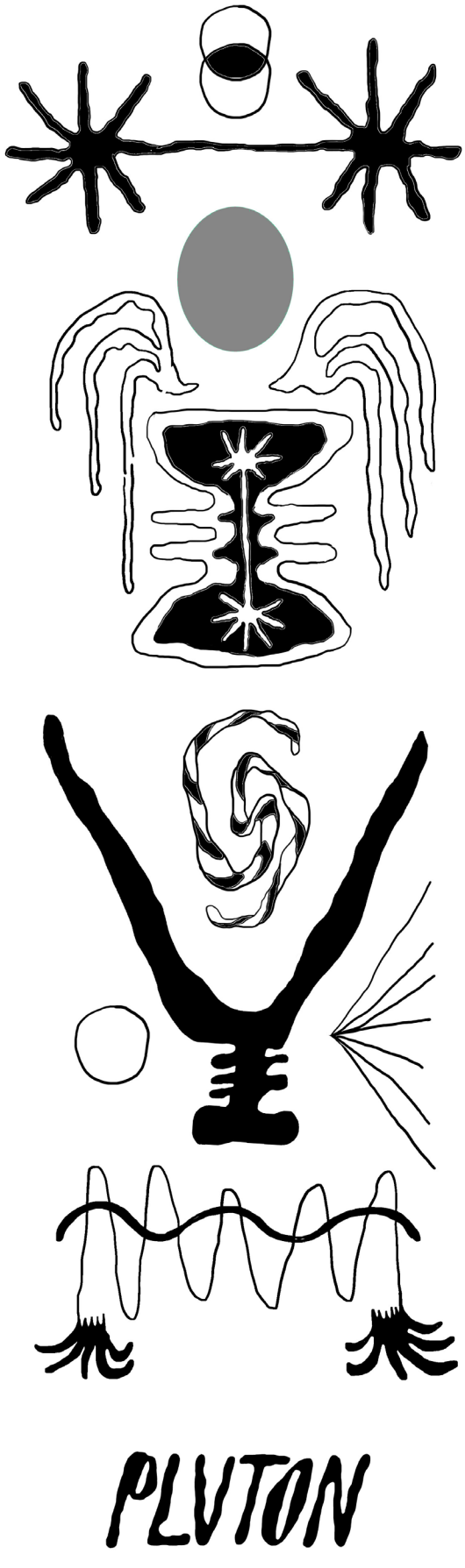

prikaz 8: skica za Pluton

krugova koji se spajaju i predstavljaju prostor značenja, dvije suncolike forme koje su povezane jednom niti, ideju "pješčanog sata" koji ima sposobnost zadržavanja vremena u utorima (čime ga može i zaustavljati), iz kojeg izlazi vodoskok života. Taj "pješčani sat" ujedno u sebi sadržava simbol niti povezanih u suncolike forme što simbolizira spajanje budućnosti i prošlosti. U donjem dijelu kompozicije nalazi se spiralni element koji predstavlja galaksiju koja se rađa iz utrobe Svemira (forma u obliku slova V-raširena usta/čeljust/noge). U crtežu se koristim simbolima ekspanzije i ravnoteže, što smatram određenim zakonom oblikovanja samog Svemira.

IV.VIII MJESEC, SUNCE I VAGA

Mjesec i Sunce ne pojavljuju se ni u jednom trenutku izravno u performansu kao dramski likovi, no njihova je prisutnost insinuirana kroz cijelu izvedbu, na dvije razine. Prije svega, vaga je prisutna kao objekt tijekom cijele predstave te se na jednom njenom polu nalazi oblik Sunca, na drugom oblik Mjeseca, a šminka kao dio maske na meni (lijeva polovica tijela je obojana srebrnom, a desna zlatnom bojom) također predstavlja ujednačavanje tih dvaju ideja/likova.

U mitološko-arhetipskom smislu, ideje Sunca i Mjeseca vrlo su bogate simbolikom i značenjima. Prije svega, oni predstavljaju vrhovne božanske osobe u mnogim mitologijama i sustavima. Vezano uz Baby Universe, najviše bih se osvrnula na ideju poimanja Sunca i Mjeseca kao dva suprotna arhetipa u sustavu i tradiciji alkemije. Iz alkemije je proizašla suvremena znanost kemije i mnogi alkemičari u fizičkom su se smislu bavili transformacijom materije te tražili razne mistične predmete i ideje poput kamena mudraca ili pretvorbe svakakve materije u zlato. S druge strane, slažem se s jednim drugim mišljenjem da je alkemija zapravo duhovna znanost čiji cilj je spomenute transformacije postići unutar čovjeka i njegove psihe. Imajući to na umu, glavni cilj alkemije je ujednačiti suprotnosti unutar čovjeka, pročistiti dušu i um te dostići stanje energetske besmrtnosti, a ne nužno materijalne. O ovome mnogo podrobnije piše C. G. Jung u svojoj knjizi "Psihologija i Alkemija"[18], koja mi je, između ostalih, služila kao oslonac za određena razmišljanja koja su prethodila tekstu mog diplomskog rada.

Vraćajući se na ideju vage i uništenja do kojeg bi moglo doći njenim uravnoteživanjem, napomenula bih još samo kako čin uništenja ne nosi sa sobom samo negativne konotacije. Štoviše, uništenje ili smrt su i više nego potrebni ako želimo napraviti prostora za rađanje nečeg boljeg. Ovdje se reflektira jedna drevna ideja iz hinduističke mitologije o Šivi[19] razaratelju, a poveznicu također pronalazimo u tarot karti broj 13 koja se često naziva "Smrt"[20]. Pod time se ne misli nužno na smrt u fizičkom obliku, već na svladavanje i odbacivanje trulih i zaostalih dijelova sebe/nečega i postizanje neprekidne metafizičke nadogradnje. To je ona misao koja u konačnici podcrtava cijeli epski tekst ovog rada.

U vizualnom smislu, kako sam i spomenula, oslanjam se na vrlo direktnu simboliku zlatne i srebrne boje (u maski) te stvaram svom afinitetu prilagođene piktograme Sunca i Mjeseca (na vagi).

18 C. G. Jung, Psihologija i Alkemija, 1984., Naprijed, Zagreb
19 B. Tatavarthy, Lord Shiva, članak, 2019., MGK Research foundation, Hyderabad, Indija
20 https://www.istockphoto.com/photo/tarot-card-death-gm458570349-17077488

V. CRNE RUPE, (ANTI)ČESTICE I OSTALO

Teorija postanka Svemira koja je trenutno važeća i općeprihvaćena ona je Velikog praska te nju u određenoj mjeri svi poznajemo.

Na početku je bila svojevrsna eksplozija koja stvori prostorvrijeme procesom vlastite inflacije i štoviše, taj proces po određenim teorijama traje još dan danas. Svemir se sastoji od raznovrsne materije i energije čija nam je priroda ponašanja i bivanja u velikoj mjeri nepoznata. Jedna od glavnih enigmi kojima se suvremena kozmologija bavi je ona crnih rupa i načina na koji se energija i materija u njihovoj blizini ponašaju. Opće je poznato da crna rupa ispoljuje u svojoj blizini enormnu gravitacijsku silu što je posljedica njezine ogromne mase nagurane u mali volumen. Crne rupe najčešće nastaju prilikom umiranja velikih zvijezda, kada se one uruše same u sebe sabirući time svoju željeznu jezgru u puno manji obujam.[21] Generalno je mnijenje da postoje crne rupe nastale u trenutku Velikog praska. Kada nastanu mikroskopske crne rupe, ne žive dugo i u trenu ispare Hawkingovim procesom[22]. Za one supermasivne smatra se da se nalaze u sredini svake galaksije čime ju i drže na okupu, no mehanizam njihova nastanka još uvijek je nepoznat. Te crne rupe mogu imati mase milijunima veće od Sunčeve i horizont događaja koji se može mjeriti u svjetlosnim minutama i danima.[23]

Postoje razne spekulacije oko toga što se nalazi "na drugoj strani" crne rupe. Jedna od razmatranih mogućnosti je ona alternativnih univerzuma, tzv. *Baby Universe*-a. Ubrzo nakon što je otkriće crnih rupa postalo prihvaćeno u znanstvenoj zajednici krajem 60-ih godina prošlog stoljeća, krenule su se rađati nove kontroverze vezane uz njihovu prirodu. Jasno je bilo da gravitacijsko polje crnih rupa ima toliku snagu da joj čak ni svjetlost ne može pobjeći, no onda su fizičari, od kojih je jedan od prvih bio teorijski fizičar Stephen Hawking, primjetili da crne rupe emitiraju čestice. Jedan od mogućih odgovora na pitanje "Kako?" je usko vezan uz koncept nastanka parova čestica i anti-čestica iz vakuuma. Prava teorija izrazito je komplicirana i za njeno razumijevanje potrebna je kvantna teorija polja, no popularno (ne i potpuno znanstveno utemeljeno) ide ovako: u vakuumu blizu horizonta događaja nastane par čestica-antičestica iz vakuuma, jedna od njih prijeđe horizont događaja, druga onda postaje stvarna, a energija potrebna da bi postala stvarna dolazi od smanjenja mase crne rupe.[24]

Prema tome, spomenuta čestica putuje u beskonačnost u Svemiru i mi ju možemo detektirati. Kako emitiranje čestica iz crne rupe jača, tako crna rupa gubi masu i izbacuje još više čestica, sve dok u jednom trenu ne izgubi masu toliko da prestaje biti crna rupa. Postoje teorije povezane s crnim rupama koje govore o tome da kod kolapsa zvijezde prolazimo singularitet u središtu i da tada u nekom drugom dijelu svemira izranja i nastaje novi *Baby univerzum*. Hawking je o tome pisao 1980.[25], a slična razmišljanja dijeli i Zeeya Merali u svojoj knjizi A Big Bang in a Little Room: The Quest to Create New Universes iz 2017. godine. Doduše, ona

21 https://www.nasa.gov/audience/forstudents/5-8/features/nasa-knows/what-is-a-black-hole-58.html
22 https://www.thefreedictionary.com/Hawking+process
23 Black holes and baby universes and other essays, Stephen Hawking, str. 141-174
24 Black holes and baby universes and other essays, Stephen Hawking, str. 151
25 Black holes and baby universes and other essays, Stephen Hawking

govori o konceptu stvaranja *Baby univerzuma* na Zemlji koji svojim postankom nije nužno vezan uz crne rupe već uz koncept "lažnog vakuuma". Pojam „lažnog vakuma" odnosi se na mogućnost da sve što vidimo oko nas ne predstavlja stabilno stanje nego samo međukorak, te da postoji mogućnost prelaska u stabilni vakum. (Primjer je tekuća voda koja je ispod 0 °C, ali nije zaleđena, no kad nešto potakne zaleđivanje više ne može ostati tekuća i prelazi u svoju stabilnu konfiguraciju – led.) Peter Coles u svom članku recenzije njene knjige napominje: *"(...) mali komadić prostorvremena samo bi se "otkinuo" i stvorio potpuno zaseban mini-svemir, uzročno odvojen od prostorvremena koji je za nama ostao. To bi se tada napuhalo i stvorilo još jedan kozmos, možda čak i velik poput našeg, ali nikada ga ne bismo mogli promatrati jer bi bio potpuno odvojen od našega vlastitog dijela prostorvremena."*[26]

Ove ideje bitne su za spomenuti pošto se radnja mog teksta velikim dijelom oslanja na njih, iako ih se ne držim doslovno u svakom pogledu. Naime, pojam čestice i antičestice povezujem sa suprotnim arhetipovima (Sunce i Mjesec). Kao što sam spomenula, kada se iz vakuuma u blizini crne rupe stvori par čestica-antičestica, može se dogoditi da ona koja prijeđe horizont događaja postane stvarna, a da bi to bilo moguće, ona crpi energiju iz crne rupe čime se ta rupa i smanji. Smanjenje može dovesti do urušavanja, a urušavanjem crne rupe moguće je stvaranje novog *Baby univerzuma*. Jasno, jedan takav par čestica ne bi mogao dovesti do kompletnog urušavanja crne rupe, već bi bila potrebna ogromna količina parova čestica. No, u kontekstu svog rada Sunce i Mjesec ne povezujem s takvim jednim parom, već samom idejom čestice i antičestice.

26 http://live.iop-pp01.agh.sleek.net/2017/07/28/building-baby-universes/

VI. INSTALACIJA / SCENOGRAFIJA

Glavni vizualni nositelj rada, uz masku i objekt vage, je instalacija u službi scenografije. Sastoji se od sedam tkanina na metalnim nosačima postavljenim polukružno u prostoru, od kojih svaka predstavlja po jedan od sedam likova. Na tkaninama su u tehnici sitotiska otisnuti pripadajući crteži. Mogu se gledati zasebno, a zajedno tvore poliptih, ujedinjen karakterom stvorenog vizualnog narativa. Svaka tkanina ima izrezan ovalni otvor u koji tijekom izvedbe umećem lice. Vizualna simbolika crteža objašnjena je za svaki lik pojedinačno u poglavlju "Koncept i vizualna simbolika likova", a u daljnjem tekstu razložit ću tehnički proces nastajanja instalacije.

VI.I SITOTISAK

Sitotisak je grafička tehnika propusnog tiska koja omogućuje otiskivanje na različite površine, uz uvjet da je podloga ravna. Najčešće se otiskuje na papir ili tkaninu. Pri otiskivanju na tkaninu koristi se gušća boja te se zbog toga koriste sita manje gustoće, što je bio slučaj i kod otiskivanja na tkanine za rad *Baby Universe*. Osim same boje i sita, razlika je i u vrstama tkanine na koje se otiskuje. Do idealnih se rezultata dolazi pri otiskivanju na pamuk ili slične prirodne materijale jer oni bolje upijaju boju.

VI.II KONSTRUKCIJE

Konstrukcije su napravljene varenjem željeznih četvrtastih cijevi. Svaka od sedam konstrukcija sastoji se od šest segmenata koji se prilikom postave spajaju i učvršćuju vijcima te se na njih vješaju tkanine. Obojane su zatnim i srebrnim lakom, sukladno vizulanoj simbolici Sunca i Mjeseca.

prikaz 9: otisak za lik Plutona, detalj

prikaz 10: otisak za lik Merkura, detalj

prikaz 11: otisak za lik Gee, detalj

prikaz 12: otisak za lik Venere, detalj

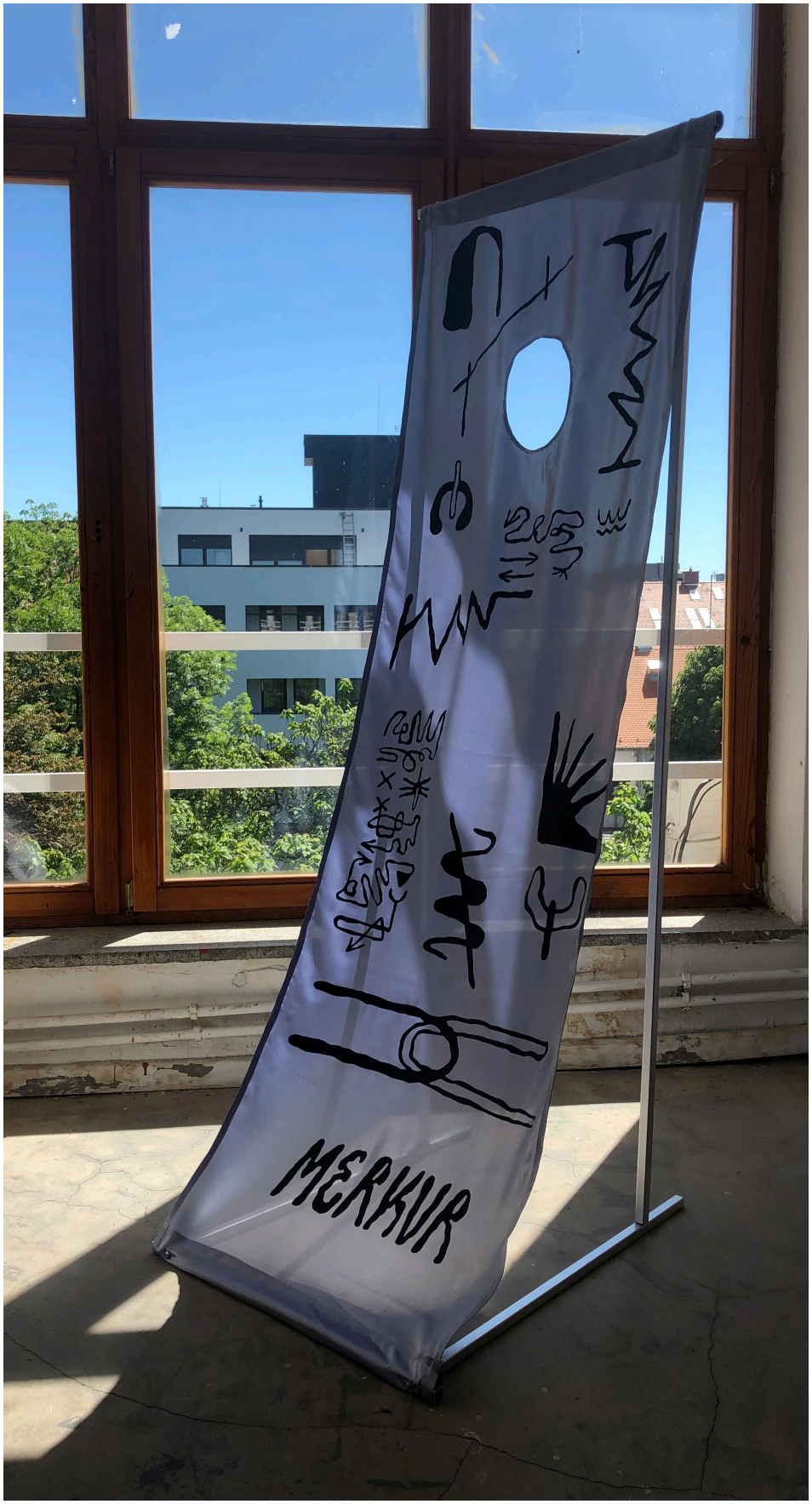

prikaz 13: otisak za lik Merkura

SATURN
MARS
VENERA
PLUTON

prikaz 15: otisak za lik Marsa, detalj
prikaz 14, lijevo: otisci za svih sedam likova

prikaz 16 i 17, desno: otisci za likove Gee, Merkura i Saturna, detalji

prikaz 18: objekt vage

VII. KOSTIM MASKA I SMRT

"Jedna od glavnih tajni etnografije leži, očevidno, u općoj upotrebi maski u primitivnim društvima. Tim instrumentima za metamorfozu svuda je pridavan ogroman religiozni značaj. One se javljaju na svetkovinama, međuvladama zanosa, uzbuđenja i nestalnosti, kada je svaki poredak privremeno ukinut da bi izašao preporođen. Maske, uvijek izrađivane u tajnosti i poslije upotrebe uništavane i sakrivane, pretvaraju svećenike u bogove, u duhove, u životinje-pretke, u sve vrste natprirodnih, strašnih i djelotvornih sila."[27]

Maske su nosioci namjere i značenja pridodanih od strane njihovog stvaratelja ili performera. Pod maske smatram bilo kakve objekte, kostime, šminku i slično što može poslužiti kao alat za prikrivanje ličnosti koju obično prikazujemo na van i otkrivanje nekog drugog lika. Zanimljivo je kako se Roger Caillois referira na sakralno korištenje maski u svrhu impersonalizacije bogova. U slučaju mog rada, maske se koriste na sličan način, no naglasak nije na uzdizanju ideologije božanstva, već na prikazivanju ideje planetarnih tijela/bogova kao nesavršenih, nesigurnih i lišenih svoje svemoći. Ideja je time približiti bogove ljudima i ljude bogovima, uviđajući njihove mane te mogućnosti i potrebu da se one nadiđu. U tom smislu rad je također i ritualan, budući da predstavlja čin pročišćenja. Ono se postiže prolaskom kroz vlastite slabosti, predstavljene kao slabosti određenog arhetipa, te prihvaćanjem neizbježne smrti. Sun Ra[28] u jednom od svojih intervjua govori kako je smrt još jedini božanski zakon koji kao ljudi nismo prekršili, a kad i ako do toga ikad dođe, onda ćemo biti stopostotni, besprijekorni grešnici.[29] Svaki arhetip treba prihvatiti svoju smrt i osloboditi se straha od nje kako bi se cijelo tijelo svemira moglo pročistiti od rascjepkanosti i postići jedinstvo postojanja, barem na trenutak, prije nego novi svemir krene u postojanje. Kao što sam u prijašnjim poglavljima već spomenula, smrt ovdje predstavlja nužnu transformaciju, nipošto apsolutnu anihilaciju. Glavna ideja je odbacivanje konstrukata koji se trebaju nadrasti te regeneracija uma i duše.

Maska se u performansu ostvaruje na dvije razine. Prvu razinu čine odjeća i šminka, a drugu sedam ranije spomenutih tkanina koje prestavljaju likove u performansu. Kao što se i mnogo drugih elemenata rada referira na staru Grčku i Rim, tako i kostim vuče inspiraciju iz mode tog vremena te je uobličen u bijelu haljinu koja podsjeća na antičku togu. Simbolika srebrne i zlatne boje koja se provlači kroz cijeli performans očita je poveznica sa Suncem i Mjesecom, predstavljajući time dvije suprotnosti u interakciji. Sukladno tome, desna polovica tijela koja simbolički predstavlja Sunce obojana je zlatno, dok je lijeva, Mjesečeva strana, obojana srebrno. Moj primarni lik se ostvaruje kao spoj ta dva glavna arhetipa, kao uravnoteženo biće koje je zapravo samo narator, a svaki sljedeći lik je samo maska tog primarnog bića. To ne umanjuje važnost ikojeg od tih sedam likova. Svatko igra svoju ulogu toj kozmičkoj predstavi i ničija nije bitnija od ostalih.

---

27 Roger Caillois, Igre i ljudi, 1979, Nolit, Beograd, str. 111

28 Sun Ra (1914.-1993.) bio je američki jazz glazbenik i pjesnik poznat po svojem eksperimentalnom pristupu glazbi, specifičnom izričaju i teatralnim nastupima. Njegova životna i kreativna filozofija utemeljena je na propitkivanju kozmičkih tema.

29 https://www.youtube.com/watch?v=rKsMR5YmvyY

VII. ZVUK *BABY UNIVERSE*-A

Zvučni dio performansa sastoji se od dva elementa. Osnovni element je govorena riječ, odnosno recitacija epske pjesme. Prilikom recitacije mijenjam karakter glasa kako bih naglasila specifičnosti pojedinog lika. Prenaglašenom teatralnošću izvedbe u kombinaciji s prirodom teksta koji je pomalo arhaičan i rimovanog stiha, postižem, posljedično i element humora.

Drugi element je zvučni zapis, "soundtrack" koji se sastoji od dva dijela, a baza za oba su melodije i harmonije koje sam komponirala i odsvirala na grčko-turskom instrumentu baglamasu, nakon čega je zvučni zapis digitalno obrađen. Ovom obradom nije značajno izmijenjen zvuk samog instrumenta, već su mu dodani digitalni efekti kojima sam proširila raspon zvukova na željeni način.

Prvi dio zvučnog zapisa sastoji se od kratke melodije koja se poput mantre repetitivo ponavlja nekoliko minuta, uvodeći gledatelja u atmosferu izvedbe. U trenutku kada počinjem čitati prolog, glazba se stišava, a po završetku njegovog čitanja počinje drugi dio zvučnog zapisa, odsviran u sličnoj maniri kao i prvi, ali kao linearna skladba koja traje cijelo vrijeme izvedbe i prati raspoloženje diskusije.

Baglamas je tamburica nalik bisernici, korištena poglavito u grčkoj tradicionalnoj glazbi 20. stoljeća. Koristila sam taj instrument kako bih i njime naglasila arhaičnost djela. Radnja se zbiva u Svemiru u nekom neodređenom vremenu koje ljudski um ne može ni spoznati, no govorom i glazbom insinuira se na davnu prošlost. Kako je tema sama po sebi pomalo i znanstveno fantastična (sci-fi), također je moguće smjestiti radnju i u buduće vrijeme. Spoj prošlog i budućeg vremena savršen je za stvaranje bezvemenosti koju u radu želim postići.

prikaz 19: fanzin

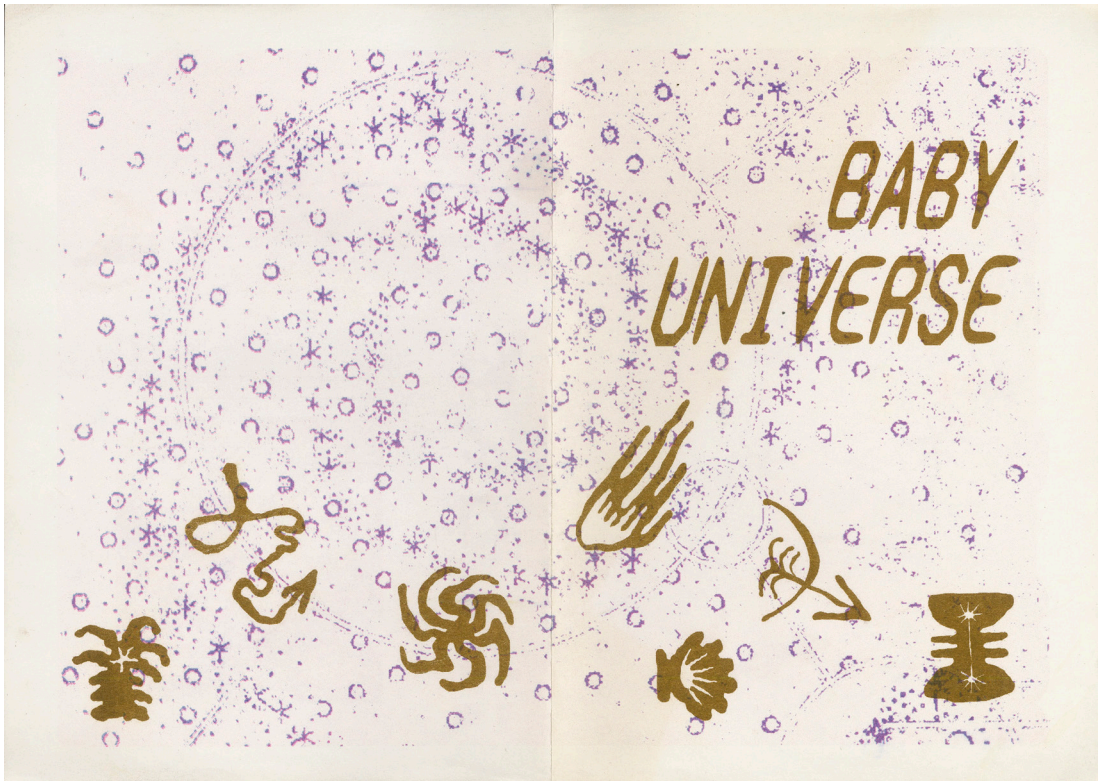

prikaz 20: naslovnica fanzina

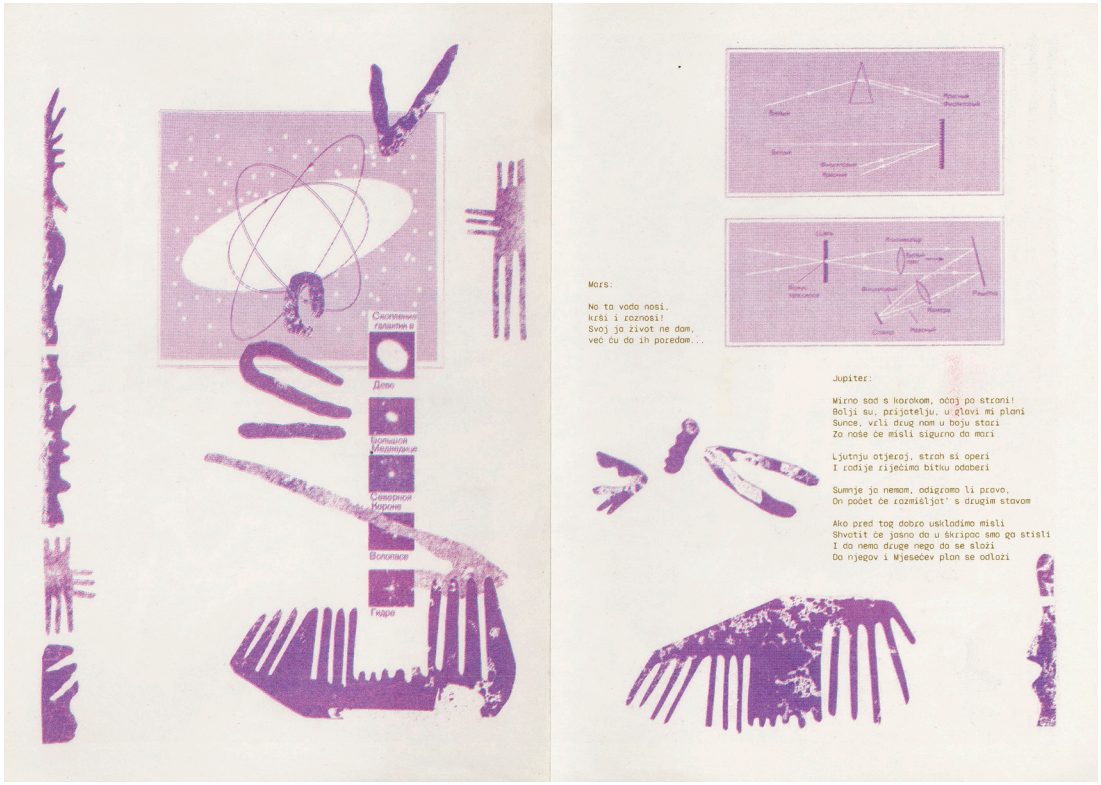

prikaz 21: unutrašnjost fanzina

IX. INTERGALAKTIČKE NOVINE

Fanzin je, po općeprihvaćenoj definiciji, nezavisna samostalna publikacija u obliku knjiga, novina i slično, namijenjena određenoj, obično manjoj i posebno ciljanoj skupini.[30] U kontekstu rada *Baby Universe*, fanzin pedstavlja svojevrsne intergalaktičke novine, koje služe kako bi opisale događaje te noći kada je vaga donesena u Sunčev sustav. U novinama se nalazi tekst epa, zajedno s mojim ilustracijama i s predlošcima dijagrama iz knjige kozmologa Josepha Silka.[31] Knjiga "Na obalama nepoznatog: kratka povijest Svemira" iz koje sam u tehnici kolaža napravila ilustracije, a kasnije ih digitalno obradila i otisnula u tehnici risografije, tiskana je 1981. godine u Rusiji. Fanzin je otisnut u tehnici risografije, uvezen šivanjem i limitiran na 50 primjeraka.

IX.I RISOGRAFIJA

Risografija je vrsta digitalnog tiska nastala oko 1986. godine u Japanu kada se prvi Riso tiskarski stroj pojavio na tržištu.[32] Risograf je stroj izvana nalik standardnom fotokopirnom printeru, no razlike su mnogostruke. Risograf za ispisivanje koristi boju na bazi soje što je ekološki prihvatljivija varijanta od boje koju koriste ostale vrste printera, no to zahtjeva da se za otiskivanje koriste samo papiri koji nisu obloženi sintetičkim premazima. Risograf funkcionira na sljedećem principu: predložak koji želimo printati skenira se ili digitalno pripremi na računalu te se na temelju njega izrađuje matrica, tj. “Master”, folija na kojoj su laserom izbušene rupice. Unutar risografa nalazi se valjak s bojom oko kojeg se omata master. Papir tada prolazi ravno kroz risograf, a valjak s masterom se okreće i tako se dobiva otisak. Prema tome, risograf može otiskivati samo jednu boju odjednom i za svaku buduću boju mora se mijenjati valjak i ponovo raditi novi master. Također, postoje i risografi s dva "bubnja" (dva prostora za valjke), no mnogo su rijeđi.

Riso tehnika je podložna sitnim greškama koje se u likovnom pogledu ne samo prihvaćaju, već i cijene, pošto one odražavaju karakter tehnike. Greške do kojih obično može doći je pojavljivanje blijedih mrljica boja pri rubu otiska, pošto papiri velikom brzinom prolaze kroz stroj i mogu pokupiti ostatak boje od prethodnog otiska. Iako se risografija nekad koristila kao što se danas koriste suvremeni printeri, njenu čar ponovo otkrivaju mnogi umjetnici i dizajneri koji joj se priklanjaju zbog specifičnosti i karaktera otiska koji se ne može postići drugim tehnikama. Boja na bazi soje blago je providna, što risu daje posebnu teksturu, mekoću i nježnost.

U fanzinu sam koristila tri boje: zlatnu, plavu i ružičastu. Zlatnu za tekst i određene naglaske, a za ostale ilustracije preklapala sam plavu i ružičastu boju kako bih njihovim uklapanjem dobila ljubičastu, čime sam također dobila veću dubinu nego što bih postigla otiskivanjem samo jedne boje.

30 https://www.mentalfloss.com/article/88911/brief-history-zines
31 Joseph Silk (r. 1941.), značajni je britansko-američki astrofizičar, profesor emeritus na Sveučilištu u Oxfordu. Napisao je brojne članke i knjige u području kozmologije te je dobitnik nagrade Balzan za rad na istraživanjima ranog svemira.
32 https://mymodernmet.com/risograph-printer/

prikaz 22: scena iz opere "Život i Smrt Marine Abramović"

prikaz 23: Tehching Hsieh, One Year Performance Sept. 26, 1981 - Sept. 26, 1982.

X. ODJECI DRUGIH UMJETNIKA

Mišljenja sam da se transformacija ostvaruje u svim smrtima koju doživimo prilikom života i da su to događaji koji nam omogućuju nadrastanje samih sebe. Umjetnica Marina Abramović ekstenzivno se bavi idejom smrti i transformacije u svom radu. Rad kojeg u određenom aspektu smatram vrlo srodnim mome je onaj naziva "Život i Smrt Marine Abramović"[33]. To je veliko scensko djelo u obliku opere, režirano od strane kazališnog redatelja Roberta Wilsona i Marine Abramović, gdje ona uz glumca Wilema Dafoe-a igra glavnu ulogu. U radu se polazi od smrti umjetnice, koja je najavljena osmrtnicom na naslovnici novina, nakon čega slijedi prikaz njezina sprovod u tri lijesa, na tri "lokacije" za koje osjeća da joj predstavljaju dom u životu. Ostatak opere provlači autobiografske elemente iz njenog života i priče o svim nedaćama koje je proživjela.[34] Ovaj rad povezujem sa svojim utoliko što je scensko djelo koje se bavi tematikom osobne tranformacije, iako moj rad ni po čemu nije autobiografski.

Također bitna poveznica ona je s umjetnikom Tehchingom Hsiehom, poznatom po svojim jednogodišnjim performansima[35], koji nose ideju prolaska vremena kao temelja njegovog rada što je bitan segment i u konceptu *Baby Universe*-a, poglavito u liku Plutona u čijem se monologu otkriva glavna bit razrješenja radnje. Hsieh u jednom intervjuu[36] navodi kako su svi njegovi radovi nastali kao odraz njegove životne filozofije, koju ne odvaja od umjetnosti. On smatra da su svaka akcija ili ne-akcija u životu na kraju samo prolaženje kroz vrijeme i da je apsolutno svejedno kako netko to radi. Slično tome, u tekstu Baby Universe-a govori se o tome kako "svega već bješe" i kako je jedina istina u shvaćanju besmisla i beskonačnosti.

33 http://www.robertwilson.com/life-and-death-of-marina-abramovic
34 https://www.hollywoodreporter.com/lifestyle/lifestyle-news/life-death-marina-abramovic-theater-666066/
35 https://www.tehchinghsieh.com/artworks
36 https://mai.art/content/2016/6/10/tehching-hsieh-for-me-it-is-freedom

XI. ZAKLJUČAK

Začet jednom semi-znanstvenom pretpostavkom, provučen kroz filtere psihologije, mitologije te raznih simboličkih sustava, *Baby Universe* već je mnogo puta ispričana priča, no baš zbog toga smatram važnim i sama ju ispričati i vlastitim doprinosom dati joj na važnosti. Radnja je jednostavna, a priča govori o situaciji u kojoj su se krnji arhetipovi našli pred idejom o svojoj potencijalnoj nadolazećoj smrti. Iako inače predstavljaju moćne bogove, ova situacija ih ostavlja zbunjenima i nemoćnima, bez obzira na njihova ratnička, misaona ili druga umijeća. Na površinu izlaze njihove slabosti, te otkrivaju kako im je teško pomiriti se s vlastitom smrtnošću. Neki vjeruju u borbu, neki poriču tu mogućnost, neki bježe u sanjarenja, a drugi pak žele spletkariti kako bi to spriječili. Tek im Pluton, kao božanstvo kojem smrt nije stran pojam, donosi im ideju koja nagoviješta možda jedini pravi način prihvaćanja istine. Nakon toga, vraćajući se u "svoje kuće", na svakom je arhetipu promisliti o Plutonovim riječima i prihvatiti vlastitu smrtnost.

Rad donosi simbolično uravnoteživanje suprotnosti i pomirbu arhetipova, razumijevanje i kalibraciju, povremeno nužne svakom pojedincu. Kao što sam već spomenula ranije u tekstu, u pozadini ove izvedbe je ritualna radnja, čin simboličkog pročišćenja za svakoga tko to odluči svjesno ili nesvjesno prihvatiti. Rad također u sebi nosi i dozu humora koji služi zabavi gledatelja, ali i kao podsjetnik da nešto što zvuči tako teško i ozbiljno poput sintagme "ritual pročišćenja" ne mora nužno biti takvim, te da je transformacija nešto čemu se osoba u konačnici treba veseliti, s osmijehom odbacujući sa sebe dronjke svojih zastarjelih konstrukata. U konačnici, *Baby Universe* postaje i jedan memento mori, sa naglaskom na pozitivno, ne toliko opterećeno shvaćanje vlastite smrtnosti.

"Nagual Julian mi je običavao pričati (...) o velikim osvajačima, vojskovođama iz starog Rima. Kad su se vraćali u Rim, građani su ih dočekivali velikim pobjedničkim svečanostima priređenima u njihovu čast. Pokazujući blago koje su zaplijenili i ljude koje su pretvorili u robove, slavljenici su se vozili stojeći na svojim bojnim kolima. Uz njih je jahao i rob čija je dužnost bila šaptati im na uho da su slava i sjaj samo prolazni."[37]

37 Carlos Castaneda, Aktivna strana beskonačnosti, 2004., V.B.Z., Zagreb, str. 80

XII. LITERATURA

C. G. Jung, Psihologija i Alkemija, 1984., Naprijed, Zagreb
C. G. Jung, the Archetypes and the Collective Unconscious, Second edition, 1968., Princeton University Press
V. Kast, Dinamika simbola : osnove Jungove psihoterapije, 2009., Scarabeus-naklada, Zagreb
E. M. Berens, The Myths and Legends of Ancient Greece and Rome, 2009, MεταlLibri, Amsterdam
R. Caillois, Igre i ljudi, 1979, Nolit, Beograd
S. Hawking, Black holes and baby universes and other essays, 1980., Cambridge University Press, Cambridge
B. Tatavarthy, Lord Shiva, članak, 2019., MGK Research foundation, Hyderabad, Indija
Pei-yi Guo, From Currency to Agency: Shell Money in Contemporary Langalanga, Solomon Islands, 2006., Assistant Research Fellow, Institute of Ethnology, Academia Sinica, Taiwan
S. Arroyo, Exploring Jupiter - The Astrological Key To Progress, Prosperity & Potential, 1996., CRCS Publications, Sebastopol, CA
Sabaramuwa University Journal, Svezak 9, broj 1; Prosinac 2010, pp 65-80, Dharma Keerthi Sri Ranjan D.G. and Zhou Chang C., The Chinese Dragon Concept as a Spiritual Force of the Masses
V. G. Rele, The Mysterious Kundalini,1931., D. B. Taraporevala, Sons & Co., Bombay
Jeffrey Wolf Green, The Nature and Function of Mercury and Its Archetypal Role in Consciousness, transkripcija predavanja
Cognita, Vol. 18, spring 2011, Honors Curriculum Program of Alcorn State University, Mississippi
C. M. Bowra, Heroic Poetry, 1952, Macmillan & Co Ltd, London
Joseph Silk, Cosmic Enigmas, 1994., American Institute of Physics

https://mai.art/content/2016/6/10/tehching-hsieh-for-me-it-is-freedom
https://www.mentalfloss.com/article/88911/brief-history-zines
https://mymodernmet.com/risograph-printer/
https://www.youtube.com/watch?v=rKsMR5YmvyY
http://live.iop-pp01.agh.sleek.net/2017/07/28/building-baby-universes/
https://www.nasa.gov/audience/forstudents/5-8/features/nasa-knows/what-is-a-black-hole-58.html
https://www.thefreedictionary.com/Hawking+process

*PRIKAZI

1, 9, 10, 11, 12, 19: Fotografije © Filip Romac
2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 20, 21: Radovi © Elena Štrok
13, 14, 15, 16, 17, 18: Fotografije © Elena Štrok
22: Fotografija © Lucie Jansch
23: Fotografija, vlasništvo autora Tehching Hsieh

XIII. KRATKA BIOGRAFIJA

Nakon završene gimnazije i srednje glazbene škole u Varaždinu s diplomom glazbenice gitaristice, Elena Štrok je 2019. godine završila i preddiplomski sveučilišni studij Grafika na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu, s pohvalom Magna cum laude, gdje, u klasi prof. Mirjane Vodopije, trenutno završava i diplomski studij.

Sudjelovala je u međunarodnim i lokalnim projektima u poljima vizualne umjetnosti, glazbe i performansa. Do sada je izlagala i nastupala u Hrvatskoj, Sloveniji, Srbiji, Sjevernoj Makedoniji, Latviji, Češkoj, Grčkoj i Portugalu.

Posljednji semestar BA studija, 2019. godine, u sklopu projekta razmjene studenata Erasmus+ provela je na Akademiji likovnih umjetnosti u Pragu u klasi Pavle Scerankove i Dušana Zahoranskog. Nakon toga sudjelovala je na Erasmus+ praksi u u rezidencijalnoj kući za umjetnike De Liceiras 18 u Portu, Portugal. Tamo je, uz nekoliko suradnika, sudjelovala u osnivanju kulturne organizacije Eklipsefemero kojoj je cilj međunarodna promocija, povezivanje i umrežavanje umjetnika i organizacija kulturnih događaja.

Svojim radom nastoji kroz zabavu približiti umjetnost i filozofiju ljudima u javnom i institucionalnim okvirima, koristeći pripovijedanje kao svoj glavni medij izraza.